

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๑๐

โดย นักกลอน ๕๖ 27

๔๑ ประยงค์

“ประยงค์ทรงพวงห้อย ระย้าย้อยห้อยพวงกรอง
เหมือนอุบะนวลละออง เจ้าแขวนไว้ให้เรียมชม”

วรรณคดี : กาพย์เห่เรือ (บทชมไม้)

พระนิพนธ์ : เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์(เจ้าฟ้ากุ้ง)

ดอกประยงค์ *Aglaia odorata*

หอมมากค่า พืชวงศ์ *Meliaceae*

เกิดเอเชียต.อ.เฉียงใต้ ไทยมากมี

ทนแล้งดี มีแดดกล้า ป่าเบญจพรรณ

ชื่อสามัญ *Chinese Rice Flower*

ชื่ออื่นแต่เอ เอื้องกลิ่นหอม หอมล้อมบ้าน

ชื่อท้องถิ่น ประยงค์ใบใหญ่ ประยงค์บ้าน

หอมไกลนาน ยมพะยงค์ ชะยงชะยม

ดอกสีเหลือง ประเทืองกลิ่น โรยรินไกล ประจิดใจ ให้ปลอดโปร่ง ไล่ไกลดม

แก่วังเวียน ศรัทธา อดอันดม แผลระบม ล้มกระแทก แยกพิษคลาย

ดอกประยงค์ ส่งกลิ่นหอม ลือนนทรีย์อมลือย หอมระรวย ช้อยอบฟ้า หน้าตรอมใต้

เป็นมาลี ศรีมงคล ดลลือยชัย ปดุงฤกษ์ชัย ในวันเสาร์ เช้าตำรา

คงกระพัน ขาตรี มีแคล้วคลาด ติตตุมตาด คลาดแคล้วภัย ใจดีชา

อันตราย ภัยทั้งปวง ล่วงลับลา ปดุงไว้ดี มีคุณค่า เป็นยาใจ

สถิตยัพันธ์ ธรรมสถิตย

ไม้พุ่ม ใบเดี่ยว รอยเส้นหริ
ประยงค์ ขี้เก็ก งามโฉม
กลิ่นหอม น้้นชอน ยอนใจ
อยู่ไกล กลิ่นโชย ไพรยมา

ดอกเหลือง เรืองรอง ม่วงดลย
ลมชื่น รื่นรอย น้กหนา
แกว่งช่อ กอไลไล ไปมา
ประยงค์ น้้นหนา น้กขมิ

ดอกแก้ว อาการ อึงเวียงน อ่าเสียงน พุพอง ได้ขมิ
ใบแก้ว สีหนอง ระบม รากขมิ ถอนพิษ เบื่อเมา
ประยงค์ น้ไม้ มงคด ปดุกไต้ ช่ดยตม ถันแลวร์
อบฟ้า ก็หอม กล่อมเกลา รักเจ้า ประยงค์ ทรวงงาม

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ดอกระยงค์ คงยกให้ เพื่อหมายหญิงลมจีน

ใจฉันซึ่ง ความจริงนั้น ฉันเกรงว่า

แต่ส่งแล้ว ไม่แคร์ใครอื่น เพื่อไม่ให้

รู้ยังไฉน บำชี้อย่าง เสียจริงจริง

ขออ่าน ทำนอกรั้ว ใจเราหนอ

ฉันนั้นขอ รออยู่ไซ้ ใจหนึ่ง

แต่ตอบเพื่ออื่น ใจอื่นแฉะได้ ไม่ประวิง

เอาเรื่องจริง อิงคำกลอน สอนทุกคน

ชื่อประยงค์ คงพบได้ มากมายนัก

ฉันรู้จัก มักคุ้นไซ้ ไม่ลับ

สกุลประยงค์ คงมีหนอ ก็หลายคน

ฉันดูขลัง คนฉันรัก จักกลับมา

ขอร้ายกลอน ๑๐๐แฉะ เข้าเรื่องนั้น

คนที่ฉัน มันใจแท้ แฉะจริงหนา

เป็นทั้งพี่ มีบุญคุณ รุ่นครูบา

สกุลหนา นั้นนะหรือ คือประยงค์

วันเก่าก่อน ย้อนไปเล่า ราวเมื่อ๑๕๐(ม.๒)

ได้ครูใหม่ ใจเป็นรอๆ ตั้งประยงค์

ด้วยยังเยาว์ เข้าสอนนั้น ใจมันคง

มีสิมหล่ง ไปบ้าง อ่างได้นั้น

เรียนมานั้น ขึ้นต้นหนอ ปก.ค.

๑๐๐ปีก็๑ เพียงพอแล้ว แล้วใหม่นั้น

มาสอนฉัน ขึ้นมาได้ เลื่อมใสศรัทธา

อังกฤษนั้น ทำนอกรั้ว มาหน้าฉัน

ปริญญาตรี มีไม่บ่อย ต้องคอยฝึก กัดอึ้งนัก คอยซักหนี มีสุขเต็ม
ขอลาป่วย คงไม่ไหว ใจทุกขัตรม ภิณยาม ให้สอนนี้ E-English

ฉันจำได้ ไม่เคยลืม บัดนี้ใจนัก ครูที่รัก จักสอนแล้ว เหล่าลูกศิษย์
เด็กบ้านนอก ขอกราบขอโทษ มาพดพิศ ภาษาอังกฤษ คิดดูเถิด ประเสริฐคน

จบ ปก.ศ. หน่อสอนแล้ว เหล่าลูกศิษย์ ภาษาอังกฤษ คิดดูเถิด เกิดมรรคผล
ได้แค่นี้ ครูไทยนั้น มันอัปยศ หวังให้คน ในชาติ ได้พัฒนา

“Onion” นั้น ทำน่านหนา ว่า”อะนอย” ลูกศิษย์คอย จดจำ คำทำนว่า

“Canal” นี้ ดีนัก จักบอกมา ทำน่านหนา ว่า” แคนนอล” สอนพวกเรา

จะโทษท่าน หนึ่งหนา หาได้ไม่ จะโทษใคร ให้มีมิตร คิดดูแล้ว
สั่งเดี๋ยวนี้ ฉันขาบขี้ใจ ตรึงใจเรา ตราบจนเท่า เราเกษียณ เพียรคิดดู

ความรู้นี้ มีไม่พอ ไม่ขอหนี ไม่ทลิ่งลิ หนีปัญหา ทำนกล้าสู้
มีผิดบ้าง ข้างคิดหน่อ ก้อเป็นครู ถ้าใ้รู้ ผู้ก่อหนูน คุณอนันต์

ขออ้นหา พระคุณครู มีอยู่ฉัน บุญกุศล ดลให้ครู อยู่สุขสันต์
ครูยังอยู่ ศิษย์รู้หน่อ ขอบนบาน ให้ครูนั้น พานพบสุข ทุกข์ไม่มี

โกวิท ธีระโรจน์

ไม้พุ่มกิ่งยืนต้นคนเรียกหอมไกล
อีกนามไซริประยงค์ทรงพุ่มอร่าม
หนทางแล้งแผงใบกลางไพรงาม
ทั้งระดับคามกำเนิดเกิดในไทย

ไซริหอมอดชอนให้ใจเป็นสุข
เห็ดองปลั่งสุกดอกเล็กช่อสั้นไท
ดมด้วยใบโยกพลัดดมลอยไกล
ผลสุกไซริแดงงามล้ำกิ่งไป

ไม้ประดับกับสมุนไพรประจำบ้าน ไฉมขึ้นบานเจริญอาหารทั้งแก่ใจ
แก้กระหายพอกปอดทั้งหยุดไอ แมลงผลไม้รอดตายเพราะประยงค์

ตะวันคล้อยลอยต่ำช่างสิ้นขึ้น ใจเต็มตื่นดูตื่นจากฝันหลง
เคยแนบหน้าซูกฟ้าคราแม่บรรจง บิดหีบลงประยงค์รำคำเข้าเย็น

กุศล คำเพราะ

ประสงค์ขะยงพะยมหรือหอมไกล ไม้ไม้ใหญ่ได้กิ่งพุ่มขนาดเล็ก

ความสูงของลำต้นไม่พุ่มเล็ก แม้เงาเขียวหนาได้ไม่เกินห้าเมตร

ลำต้นประสงค์เรียบเทียบสีเทา ขยายพันธุ์เอาโดยตอนกิ่งกิ่งเมสึด

ขึ้นในดินฟ้าทุกชนิดขึ้นได้ดี โตเบดเสร็จที่ร้อนแล้งแห้งได้ดี

ใบประสงค์คงไว้ใบประกอบ ขนหนกขอบเวียงสลักกับใบสี

สีเขียวเข้มเต็มทั้งใบได้เข้าที่ ใบรูปรีหรือไข่กลับที่รับกัน

ดอกออกตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกช่อจริงมีช่อยไม้ช่อยนั้น

มากกว่าสิบดอกช่อละ ดอกสีส้มปนสีเหลืองคล้ายไข่ปลา

ผลที่เห็นเป็นกลมรมมีผิวเรียบ ผลอ่อนเทียบสีเหลืองอ่อนอ่อนหนา

เมื่อสุกแล้วเปลือกเป็นแดงเกือบดำ ภายในผ่ามาเห็นเมล็ดสีน้ำตาล

สรรพคุณเป็นยารุงร่างกาย แก้พิษร้ายชวียให้เจริญอาหาร

แก้วิงเวียนศีรษะเมาค้างนาน ลดอาการแน่นหน้าอกพอกขับลม

ประสงค์แห่งนี้มาอบเสื่อผ้า คนเอามาอบร่านำมาต้ม

แต่งกลิ่นใบชาหรือมาทำร้อม ทรงพุ่มทำลมดูโดยงามอร่ามตา

อานนท์ ศรีวิสูตร

ดอกประยงค์สีเหลืองเรื่ออร่าม
ออกดอกตามซอกใบและปลายกิ่ง
ดอกเป็นช่อสั้นสั้นตรงดงามจริง
ที่แปลกยิ่งคือไม่มีวันคล้ายกัน

ดอกประยงค์หอมหวานให้หลง
จัดเป็นไม้มงคลตลอดศตวรรษ
ให้ชีวิตมั่นคงของยืนนาน
ปลูกที่บ้านช่วยเพิ่มเดชและเสริมดวง

ดอกประยงค์ยังเป็นยาสมุนไพร
รักษาไข้ให้ประโชชน์อย่างใหญ่หลวง
ของน้ำกินแก้กระหายได้ชื่นธาร
พิษทั้งปวงหมดไปเพราะไข้ประยงค์

อุไรรัตน์ ภาณุพานนท์

ประยงค์ไม้ฉากไทย ต้นไม้ใหญ่แต่ใบหนา
กิ่งก้านแตกออกมาก เป็นกลุ่มก้อนแน่นข้างกลม
ดอกงามตามปลายกิ่ง ดูดสวยจริงยิ่งเหมาะจะชม
ผู้คนจึงนิยม ก็นับดูดีดมพดมขำ
ดอกเหลืองออกเป็นช่อ สีสดทนออกดอกหนา
ผู้ใดได้พบพา สุขดูร่าเรีงใจ
ประยงค์ไม้มงคล มีเหตุผลคุ้มครองให้
แคล้วคลาดจากอันตราย เสริมดวงได้ให้ทุกคน

ศรีวัฒน์ สุวรรณ

ไม้ใบมันเขียวชอุ่มพุ่มตั้งตรง
ชื่อประยงค์ไทยทุกผู้คงรู้จัก
ไม้มงคลปลูกในบ้านมานานนัก
เพราะชื่อรักษะนิยงมันคงเจริญ

ดอกสีเหลืองไว้อวดระจิดริต
สมุนไพรรักษาวิิตมานานเนิ่น
ทั้งใบดอกตำรากคุณมากเกิน
ช่อยเพ็ดตเพ็ดนกลิ่นหอมตามลมพา

เก็บดอกแห้งประยงค์ใส่ซองหีบ
ช้่นละใบชารับพร้อมเสื่อซ่า
ให้อบร่าเมื่อสดมใส่ในทุกครา
หอมจนคนมองหาว่า..ใครกัน

ชูลีรัตน์ สดดี

ยังนั่งองค์ดอทประยงค์ทรงพวงห้อย
ถามตัวเองประยงค์ที่รู้จักคือ

ทรงพวงห้อยดอทประยงค์มีด้วยหรือ
คุณประยงค์ที่ขอเองเพื่ออันใดอันใจครั้น

ต้นประยงค์ไม้ที่มีระย้า

กำเนิดมา ในไทยทั่ว ไปนั้น

มักพบมากในพวงป่าเบญจพรรณ

ส่วนต้นนั้นเป็นทรงพุ่มกลมต้นกลม

เป็นไม้ต้นหนาอากาศที่แห้งแล้ง

ได้ที่แจ้งแดดจ้ายิ่งเหมาะจะชม

มีใบดอกลีเขียวเข้มโคนแหลมคม

ริไม่กลมรูปร่างคล้ายใบมน

ดอทประยงค์ทรงพวงห้อยระย้า

คล้ายใบปลาเทิ้มของกลมเล็กเด็กของน

กลีบดอทที่อื่นไม่เบ่งบานชานกลม

ไม่มดกลีบนั้นแรงหอมดอมไปไกล

ประยงค์แห้งทำได้ใช้ใบผ้า

รากดอทใบใช้ทำยารักษาไข้

เอ็กนำมาทำยาบำรุงร่างกาย

เวียงนครีษะก็รักษาได้สบายดี

ประโยชน์ไม่มดกลีบนี้มากเหลือ

เป็นที่ใช้ดอทโดยวิธีที่นั้นนั้นคงได้

ชดวยแคล้วคลาดปราศจากอันตราย

ระย้าไว้หญิงมีครรภ์นั้นห้ามกิน

อุตุพร สุวรรณปากแพรก

ต้นไม้ป่าประยงค์ทรงพุ่มสวย
ดอกงามด้วยสีอันนวลหอมไกล
เหลืองสดสวยด้วยกลิ่นฝิ่นอบอบ
ชมชื่นชวนหาพารำพึง
กลีบดอกช่อนทรภะกลมกลมสวนยิ่ง
สัมผัสกลิ่นชื่นตาพาคิดถึง
ไอเฝองามหอมไกลชวนตราตรึง
ครวญคำนึงถึงเจ้าให้เหงาใจ

ประยงค์งามยามเรียก ได้หลายชื่อ ให้ลำไยพื้นบ้านนามขานไช
เรียกขะยมพะยงค์ยวมหอมไกล สมนไพรพื้นบ้านแต่โบราณ
ดอกประยงค์เก็บแห้งหอมแรงวัน กลิ่นแสนชื่นอบฟ้าพาเกื้อหนุน
ตัดฝอยกายแนบเนื้อเอื้อละมุน แม่เฒ่าอุ่นประยงค์หอมลอมรัญจน
ไม้ประยงค์ปลูกไว้ที่บ้าน ให้เบิกบานคงมั่นไม่สิ้นฝน
เป็นมงคลตลอด ให้ได้ชื่นชวน เสร้มาดองล้วนแคล้วคลาดปราศทุกข์ภัย

อัญชลิ ณ เชียงใหม่

ยามลมพริ้วพัดเมฆาให้ลอยเลื่อน ไม่บดเบือนทำองนภาฟ้าสดใส
ดูรียาทอแสงฟ้าของอำไพ กระจ่างใจให้สดชื่นรื่นฤดี

พาทย์รื่นรมย์ใคร่ชมสดชื่น ทอมอบอดอกสิ้นพฤษภาศศิ
หม่อมงามแวียงนวลอนทูกนาทึ ฝูงผึ้งรี่จับละอองเกสรกัน

ไม้อื่นต้นทรงพุ่มสะพรั่งดอก สีเทสีของออกชูช่อชวนให้ฝัน
ไฉยกลั่นหอมไปไกลในไพรวัลย์ รูปใบนั้นทรงขนนกตกเทสีใจ

ผลทรงกลมเมื่อแรกขลุมีสีเทสีของ แดงคล้ายนี้ของจากลูกแก้วแห่เทสีหลาย
สวนอื่นมีสิริพรรณคนละมุมไพร กังวาลไกลในเรือคงกระพัน

"ต้นประยงค์" เป็นชื่อเรียกพันธุ์ไม้นี้ ชื่อนั้นมีความหมายได้ดูขลุอันดี
ด้วย"ประยงค์"คล้ายยี่นงคงกระพัน คิดปลูกกันตะวันตกโฉลกดี

ชนชาติอื่นเช่นเขว้าใช้ความหอม เคยดมดอมกลิ่นไยมาแล้ว
จึงเอาดอกไปตากให้แห้งดี แล้วใช้อบเสื้อผ้าที่เข่าใช้กัน

คนโบราณจึงนิยมปลูก ไม่นี้ ชื่อว่ามีฤทธิ์เดชพิเศษนั้น
ชื่อว่ามีกลิ่นหอมคนนิยมนิรันดร ชื่อว่ากันพรายภูตผีได้ดีเคย

ฉัตรพร แฉนวงษ์

ประยงค์เป็นไม้พุ่มกิ่งยืนต้น ชอบแสงแดดทนแห้งแล้งทรงพุ่มสวย
ดอกหอมกรุ่นพุ่งไกลใจระรวย สีเหลืองช่วยไลกสด ใ้ไว้ทุกขั้ตรม

ดอกประยงค์ตากแห้งยังแฉ่งกลิ่น หอมระยรินชื่นหทัยใ้ชื่นชม
อบใ้เฝ้า ใ้บวกรุณนิรม อบใ้พรหมคุณมาใ้ชื่นใจ

ไม้มงคลต้นประยงค์ขั้ด้วยคั้มครอง ภัยทั้งปวงแคลใ้ลดลาตปราศไปใ้
ปลูกวันเสาร์ทิศตะวันตก ใ้ยลยิน ทั้แผ่นดินใ้เพิ่มเดขบรเกศเกใ้

ทั้งดอกใ้บ้านรากมากคุณค่า ทำบิณฑบาตมนไพรแก้ใ้ใ้
แก้ฟกขั้ถอนพิษยาเบ็้เมา ใ้รักษาใ้ให้มากไม่ยากเลย

ดวงพร เดชกุลเทอง

